Hispanist Henry Habibe: 'Papiamentu instructietaal bij de tweetalige school'

= door Nel Casimiri =

De afgelopen weken hebben verschillende mensen in de Amigoe hun mening gegeven over het taalprobleem waar men op onze scholen mee zit. Voertaal, instructietaal, moedertaal, vreemde taal, tweede taal: welke taal gebruiken we de komende decennia in welke klas? De minister stelt voor het Papiamentu in te voeren als instructietaal. Een mening waarin ze wordt gesteund door UNESCO-rapporten. Het R.K. Centraal Schoolbestuur wil een tweetalige basisschool invoeren, waarin voor de pauze in het Papiamentu wordt lesgegeven en na de pauze in het Nederlands, of andersom. We hebben ook voorstellen gehoord om het Nederlands als instructietaal te handhaven, op grond van historische banden en uit praktisch opportunisme.Ook het Engels en Spaans kennen echter als wereldtalen hun voorvechters.

Ook Henry Habibe wil in deze kwestie zijn stem laten horen, maar hij kiest voor een interviewvorm.

Henry Habibe werd in 1940 op Aruba geboren. In 1971 slaagde hij voor zijn doctoraal examen Spaanse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit van Nijmegen. In 1985 promoveerde hij op een proefschrift over de Afro-Antilliaanse poëzie van Cuba en Puerto Rico. Hij was hoofdredacteur van het tijdschrift 'Watapana', gaf van 1971-1977 les op het Colegio Arubano. In de tachtiger jaren werkte hij aan het Instituto Lingwístiko Antiano te Curaçao en daarna bij de afdeling Culturele Zaken van het departement van Onderwijs op Curaçao. Daar is hij het afgelopen jaar met wachtgeld gegaan. Van zijn hand is naast enkele gedichtenbundels het boekje 'Un herida bida ta' over Pierre Lauffer.

HISPANIST

U bent hispanist. Voelt u iets voor het gebruik van Spaans als instructietaal op de scholen?

"In 1973 brak de Curaçaose onderwijskundige Ronnie Casseres in een interessant artikel over het onderwijs op de Nederlandse Antillen een lans voor het Spaans als tweede voertaal. Eén van de redenen die hij aanvoerde was dat men voor een taal diende te kiezen 'die ook buiten de schoolmuren functioneert'. Dit was niet zo vreemd in een tijd waarin de Antillen in een politieke situatie verkeerden dat ze op hun onafhankelijkheid afstevenden. Er heerste direct na 30 mei 1969 een anti-hollandse sfeer die zich ook op dit gebied uitte. Iemand anders beweerde: 'Ik zou het Nederlands volledig afschaffen - een arm taaltje overigens dat maar door dertien miljoen mensen gesproken wordt'. Daar werd nog aan toegevoegd: 'Naast het Papiamentu als voertaal het rijke Spaans of het Engels, een wereldtaal!'

De politiek-sociale situatie is nu geheel anders. Sinds 1989 wordt er niet langer over onafhankelijkheid gesproken en buigen de Antillen zich over hun nieuwe staatkundige structuur. Men heeft gekozen om in het Koninkrijk te blijven. Wat ligt dan - gezien de nieuwe situatie - meer voor de hand dan voor de taal van onze Koninkrijkspartners te kiezen? Als **tweede** voertaal wel te verstaan!"

Het Papiamentu is lang buiten het onderwijs gehouden. Hoe komt dat?

"Dat het Papiamentu in het verleden angstvallig buiten het officiële onderwijsprogramma werd gehouden is iets dat bijna gedurende deze gehele eeuw heeft bestaan. De emancipatie van het Papiamentu heeft dus erg lang geduurd. Maar de tijd dat de landstaal officieel buiten de schoolmuren gehouden werd (-gevolg van de 'Nederlandse mythe'!) schijnt tot het verleden te behoren. Tegenwoordig gaat het zelfs om het Papiamentu als instructietaal en wel op de hele basisschool.

Het probleem zit hem thans alleen in de functie die het Nederlands zou moeten vervullen. De ene partij schijnt het nut van het Nederlands als instructietaal niet in te zien, terwijl de andere het wel als instructietaal wenst te handhaven, náást het Papiamentu. De tweede partij stelt een zogenoemde 'Tweetalige School' voor, waarbij **allebei** de talen als instructie-talen gebruikt zullen worden."

Maar waarom neemt een beslissing hierover zoveel tijd?

"Het is inderdaad opmerkelijk dat dit bewustwordingsproces zoveel jaren in beslag heeft genomen. Pedagogen, psychologen, taalwetenschappers en didactici hebben reeds sinds de jaren vijftig voor de eigen taal gepleit. De UNESCO-rapporten over deze taal-problematiek dateren uit het begin van de jaren vijftig. Indien wij het informatieblad van het departement van Onderwijs van 1971 bekijken, dan zien we dat het toen al in de bedoeling lag om tweetalige scholen in het leven te roepen.

Wellicht heeft een en ander te maken - zoals vaker op Curaçao - met het feit dat iedereen wil meebeslissen, ongeacht of men in de materie thuis is of niet."

ERKENNING

Is de tijd nu rijp voor een beslissing?

"Op Curaçao is sinds vorig jaar een poging ondernomen tot vernieuwing van het onderwijs met name ten aanzien van de taalproblematiek. De Confessionele Schoolbesturen onderschrijven de opvatting van de UNESCO, dat wil zeggen het feit dat de moedertaal (het Papiamentu), vooral in de aanvangsjaren, de instructietaal van het kind behoort te zijn. Zo staat tenminste in een projectdossier van de 'Skol Bilingual' te lezen.

De belangrijke rol die het Papiamentu dient te spelen wordt erkend. Aan de andere kant wordt de onmisbare functie van het Nederlands benadrukt. Men verwijst, terecht of niet, naar het feit dat al het beschikbare lesmateriaal voor de basisschool in het Nederlands geschreven is. Verder draagt het gehele voortgezet onderwijs een structuur die gelijk is aan de Nederlandse, terwijl de examens in het Nederlands zijn.

Aangezien de 'moedertaalschool', waarbij het Papiamentu als verplichte instructietaal gedurende de hele basisschool gehanteerd wordt, volgens de Confessionele Schoolbesturen geen garantie biedt voor het vereiste niveau van de beheersing van het Nederlands, zien zij meer heil in een 'Skol Bilingual'. Met deze 'Tweetalige School' beoogt men het gebruik van beide talen als instructietalen."

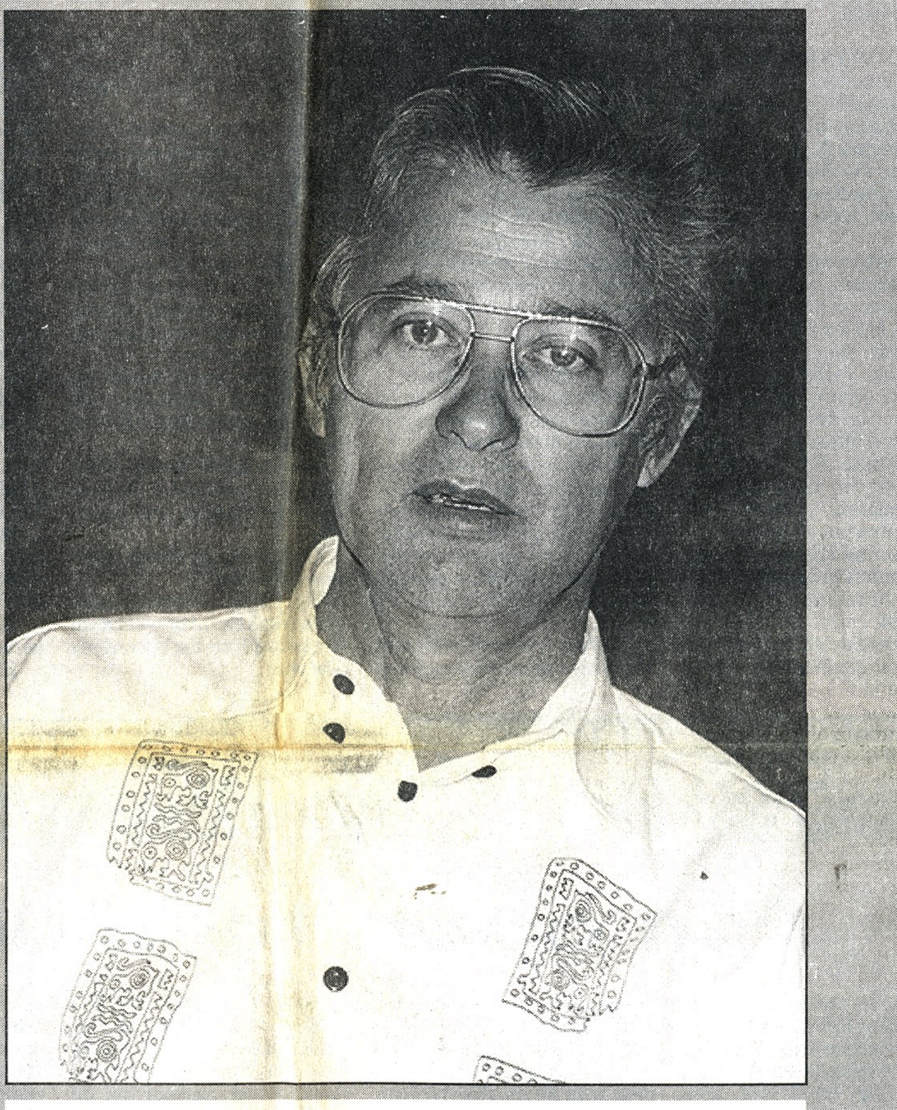

HENRY HABIBE
...beginnen inPapiamentu...

TWEETALIGHEID

Men is dus voorstander van tweetaligheid op de basisschool.Wat verstaat u onder tweetaligheid?

"Iemand is tweetalig als hij naast zijn moedertaal zich ook op de een of andere manier in een vreemde taal verstaanbaar kan maken.Er zijn linguïsten die van mening zijn dat er pas van tweetaligheid sprake is, wanneer iemand van jongsaf twee verschillende talen spreekt. Complete tweetaligheid, waarbij de beide talen dienst doen als middel om te denken, zou meestal in de prille jeugd beginnen, wanneer het kind in een tweetalige omgeving verkeert.

Dit is slechts één van de opvattingen omtrent tweetaligheid.

Er is immers ook sprake van tweetaligheid wanneer de taalgebruiker in het dagelijkse leven genoodzaakt is afwisselend twee talen te gebruiken, terwijl men de tweede taal in mindere mate beheerst oftewel er een meer passieve kennis van heeft.

Dit is het soort tweetaligheid dat we over het algemeen op de Antillen kennen. Hoe gebrekkig het Nederlands hier ook beheerst wordt, het is de taal waarin steeds onderwijs gegeven wordt en de examens afgelegd worden. En dit zal in de toekomst niet veranderen, sinds men besloten heeft om in het Koninkrijk te blijven."

Maar als leerlingen een vreemde taal leren, zoals in Nederland op de middelbare school, kun je dan ook spreken van tweetaligheid?

"Van zo'n tweetalig karakter is er geen sprake bij de middelbare scholieren in Nederland. Hoewel deze op school de moderne vreemde talen gepresenteerd krijgen, hoeven zij die talen niet regelmatig in het dagelijkse leven te gebruiken. Een kleine uitzondering zou wellicht gemaakt kunnen worden voor het Rijnlands Lyceum (Wassenaar), waar tweetalig onderwijs aangeboden wordt.

Het Nederlands op de Antillen kan men beslist niet als een 'wildvreemde' taal zien. De situatie in Nederland is in dit opzicht anders voor wat betreft de functie van het Engels, Frans, Spaans en Duits!

Het feit dat de leerlingen op de Antillen (en Aruba) in het Nederlands onderwezen worden (op vrij jonge leeftijd) maakt dat zij van die taal toch een passieve kennis hebben. Er kan dus toch van een zekere mate van tweetaligheid gesproken worden."

Wat is dan volgens u de oplossing?

"Een kind is in staat een aantal talen te leren spreken als die talen van meet af aan in zijn omgeving worden gebruikt. Meertaligheid behoort zeker tot de mogelijkheden van de vroegste jeugd.

De wereld waarin het kind op Curaçao, Bonaire en Aruba verkeert heeft een uitnodigingskarakter: het kiest uit zijn omgeving in de eerste plaats datgene uit wat hem het meeste aantrekt. Bieden we hem geen tweede taal aan dan ontnemen we hem de kans om op vroege leeftijd een tweede taal te leren spreken.

Tweetalig onderwijs heeft bepaalde voordelen. Tweetalige leerlingen hebben meer sociale contacten en krijgen meer inzicht in taalkundige aspecten. In een tweetalige ontwikkeling van het jonge kind zit nog een voordeel: de kritische zin wordt verscherpt. Het is wetenschappelijk bewezen dat kinderen op jonge leeftijd snel en gemakkelijk een taal kunnen leren. Neurologisch onderzoek heeft aannemelijk gemaakt dat de mechanismen met behulp waarvan een taal wordt geleerd na het tiende jaar verzwakken. Het is dus raadzaam dat men bij een eventuele tweetalige opvoeding van kinderen zo vroeg mogelijk begint.

In het project-dossier van de Confessionele Schoolbesturen staat onder andere te lezen: 'De voertaal en instructie-taal is gedurende het tweejarig kleuteronderwijs het Papiamentu. Daarnaast wordt vanaf het begin, dus het eerste jaar kleuteronderwijs, het Nederlands geïntroduceerd door middel van versjes, liedjes en dergelijke, om het kind vertrouwd te maken met de klanken van de vreemde taal..."

Hier ben ik het absoluut niet mee eens. Mijn visie komt in dit opzicht overeen met die van prof. Hellinga die ergens stelt dat de kinderen in de eerste jaren uitsluitend les moeten krijgen in het Papiamentu. Pas na drie of vier jaar kan men beginnen met hen een vreemde taal te leren vanuit het Papiamentu."

PAPIAMENTS

Dus u kiest toch voor het Papiamentu als instructietaal?

"Practisch alle wetenschappelijke onderzoeken (Nelly Prins-Winkel, Nelson Coffie, Enrique Muller, e.a.) resulteerden in de stelling dat de moedertaal van het kind als instructie-taal dient te fungeren. Zeker in de eerste drie à vier jaar van de basisschool. Het zou stellig niet op zijn plaats zijn het kind in deze periode reeds met de tweede instructietaal te confronteren. In en dóór de **moedertaal** dient men het taalmechanisme van het kind tot in perfectie uit te bouwen.

Aan de andere kant is het zo dat het kleine kind in staat is gemakkelijk en snel een tweede taal te leren. In dit geval ligt het voor de hand dat het Nederlands die tweede taal is.

Onze leerlingen zijn in het voortgezet onderwijs aangewezen op vervolgstudie in Nederland. Zij die hetzij voor studie of voor werk naar Nederland gaan dienen in deze taal te communiceren.

Slechts in deze taal kunnen onze parlementariërs in Den Haag communiceren wanneer ze er vertoeven voor Koninkrijkszaken."

Is het dan zo vreemd dat, indien men voor de tweetalige school kiest, het Nederlands de tweede voertaal wordt?

"Het kind moet wel in zijn eigen taal, het Papiamentu, opgevangen worden en daarin onderricht krijgen. Zo lang mogelijk!"

Maar kunt u een concreet voorstel doen. Wanneer beginnen met het Nederlands en hoe?

"In ieder geval beginnen in het Papiamentu. Dan vanaf de tweede klas basisschool beginnen met het aanbieden van Nederlands als vreemde taal. Dan in de vierde klas, als de kinderen zo'n jaar of tien zijn langzamerhand overstappen naar het Nederlands als tweede instructietaal. Dus een tweetalige school."

Successful private banking means looking to the future. And this is exactly what we at MeesPierson do. It's just that we have been doing it longer than any other bank. Since our foundation in 1720, we have built up a strong reputation in this highly demanding area. Today, as the world becomes smaller, we meet changing customer needs by providing truly international solutions in the fields of capital management, investment advice, financial planning, credit and trust services. Just as our founders preferred to deal with customers on a personal basis, so today we provide a professional organisation which is truly accessible.

For more information about a bank with a successful past, but with its eyes firmly on the future, please contact us, telephone 639300.

MeesPierson
(Curaçao) N.V.